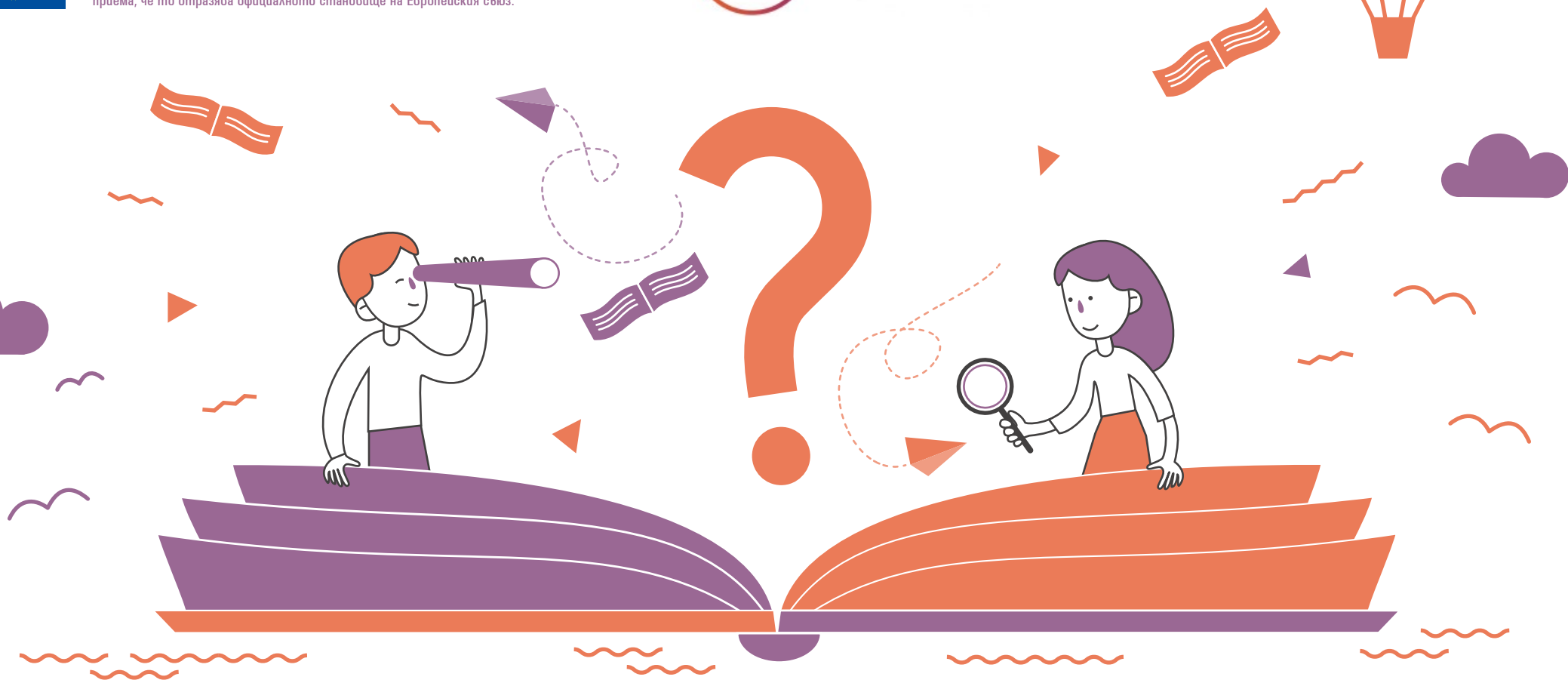

Настоящият документ е съфинансиран по Програма „Права, равенство и гражданство“ (2014 — 2020) на Европейския съюз. Цялата отговорност за съдържанието носи Фондация „Работилница за граждански инициативи“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че то отразява официалното становище на Европейския съюз.

**Growing Up
Equal**

ОДИТ НА УЧИЛИЩНИТЕ ПОЛИТИКИ И ПРАКТИКИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПОЛА

(ЗА НАЧАЛНИЯ / ОСНОВЕН ЕТАП НА ОБРАЗОВАНИЕ)

ФОНДАЦИЯ
РАБОТИЛНИЦА
ЗА ГРАЖДАНСКИ
ИНИЦИАТИВИ

Одит на училищните политики и практики по отношение на пола (за началния / основен етап на образование)

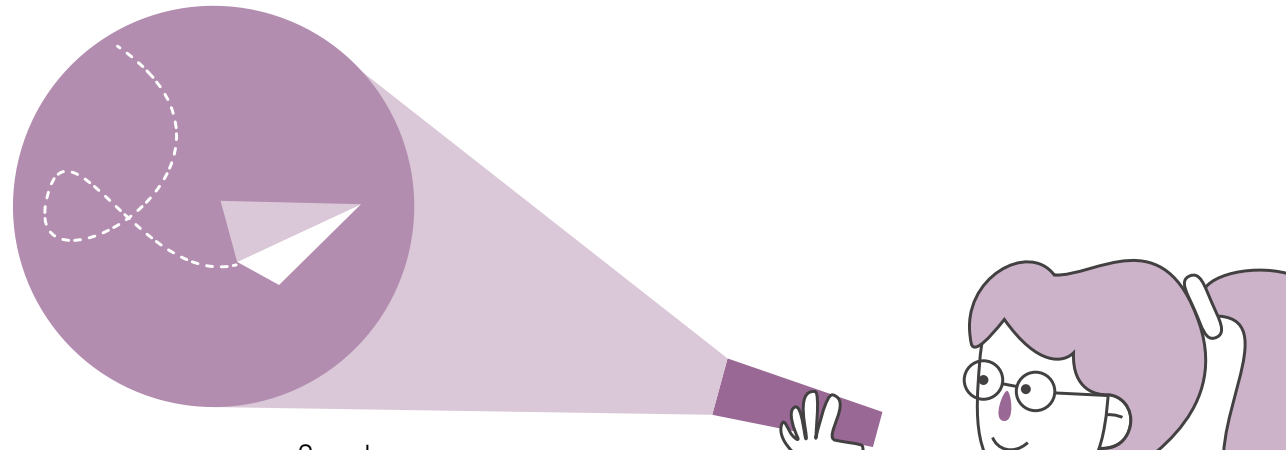
Проучване сред учители от началния курс, проведено в рамките на проекта „Да растем равни“ с помощта на 4 фокус групи в 4 различни градове на България, (общо над 40 учители) показва, че учителите не откриват елементи на неравнопоставено третиране на момичетата и момчетата в училище. Влиянието на стереотипите за пола най-често се обяснява от учителите с външни за училищната общност фактори, като ценностите, споделяни в семействата или други фактори на средата, в която растат учениците. Въпреки че влиянието на редица външни за училищната общност фактори е безспорно при изграждане на разбиранията на учениците за половите роли на жените и мъжете, училището със своя правилник за вътрешния ред, с учебната програма, учебните помагала, училищния двор и спортна база, както и с извънкласните дейности, несъмнено

играе важна роля при изграждане на светогледа на учениците.

Настоящият одит ще даде възможност на ръководството на училището и на цялата училищна общност да изследва културата на своето училище и как тя съдейства за изграждане на разбираня за равенство между мъжете и жените. Одитът включва инструменти за разглеждане на следните аспекти: политиката за човешки ресурси на училището при назначаване на персонал; училищна политика и дали тя включва специални клаузи за подкрепа на равенството между мъжете и жените; официалната учебна програма и учебниците, които се ползват; програмата с извънкласни дейности; училищния двор; работа с външни партньори – родителска асоциация и групи възрастни, които влизат в пряк контакт с учениците.

Препоръчваме всички членове на училищната общност да се включат в проучването на съществуващите практики, за да бъде ефективен одитът. Това ще създаде възможност за консенсусни решения при формулирането на констатации от прегледа, а също и при формулиране на препоръки за промени и подобряване на практиката с оглед постигане на равнопоставеност на момичетата и момчетата / жените и мъжете в училище.

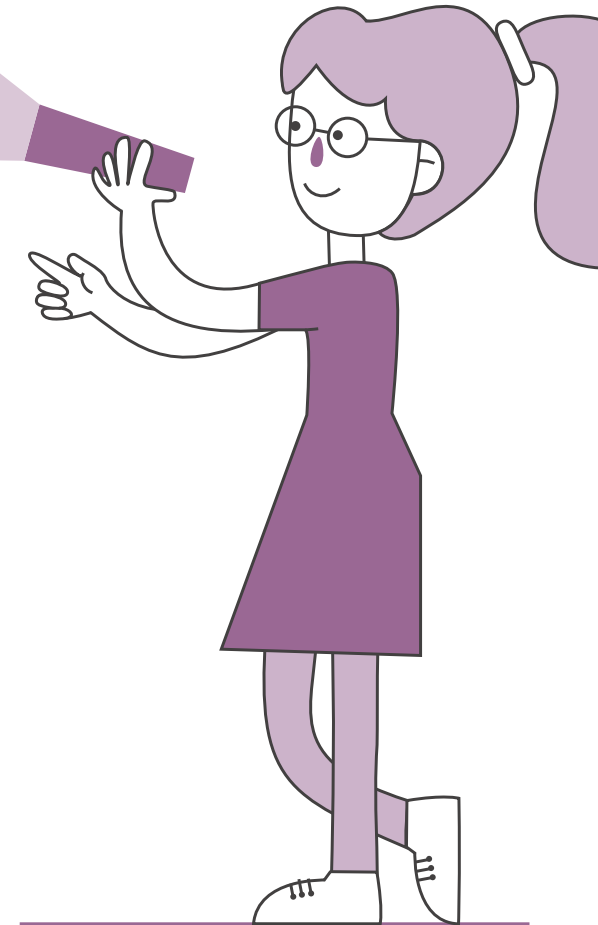

Създаването на работна група, която включва представители на всички заинтересовани страни: ученици, учители, ръководство на училището, родители и обществен съвет ще създаде легитимност на одита.

Предложеният одит използва подхода „изследване в хода на действието“. Този подход е избран по две причини. От една страна той позволява учене от опита, а от друга – насърчава промяната в училищната общност, мотивирана от самите участници в процеса. Може да се каже, че участниците в одита ще изследват собствения си опит и ще получат нови знания, които са собственост на всички участници в процеса и могат да бъдат използвани директно за управление на промяната, която желаят да постигнат.

Изчерпателният преглед на всички аспекти на училищния живот по отношение на равенството между мъжете и жените ще отнеме време и ще даде широк спектър от данни. Предимството на цялостния преглед, че той ще осигури богата и солидна основа, върху която ще бъде формулирана училищната политика за равенство между мъжете и жените. Недостатъкът на този модел е твърде голямата консумация на време, която изисква.

Ето защо, за целите на проекта „Да растем равни“ ние предлагаме на училищата един по-бърз модел на училищен одит, който може да се реализира в рамките на едnodневен форум, включващ представители на основните заинтересовани страни от училищната общност: ученици, учители, администрация, и родителска асоциация (обществен съвет)

Одит на училищните политики и практики в рамките на едnodневен училищен форум

При този подход одитът се извършва „на място“ в рамките на едnodневно събитие, в чийто дневен ред е предвидено време за обсъждане на разработването на политика за равенство между мъжете и жените на база формулираните от участниците препоръки.

Училищният форум за провеждане на одит по въпросите на пола трябва да бъде структуриран предварително. Препоръчваме структурата на форума да се изработи с помощта на външен за училищната общност фасилитатор, който има опит в организиране и фасилитиране на обществени форуми.

Структурата на форума ще включва различни работни групи, които ще бъдат сформирани предварително и инструк-

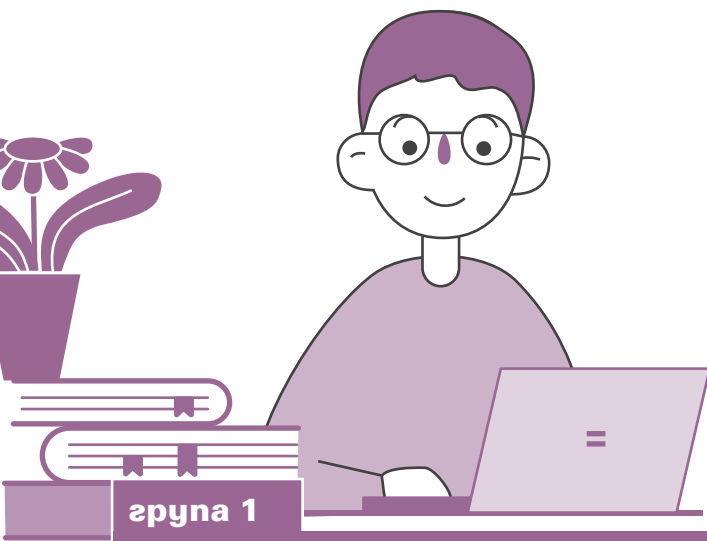
тирани как да се подготвят за форума, като извършат бърз преглед на определен аспект от училищната практика.

По-долу е предложено примерно разпределение на работните групи и темите на обсъждане. Идеята е всяка група да представи своята гледна точка по няколко ключови теми:

- Училищните политики, включително тези за човешки ресурси, правилник за вътрешния ред, политика за превенция и борба с тормоза и насилието и др.
- Учебната програма и взаимодействието между учители и ученици;
- Извънкласните дейности и равния достъп до тях;
- Училищната среда, вкл. училищният двор.

Всяка работна група ще извлече и набележи области, които изискват подобрене, за да се постигне равнопоставеност на момичетата и момчетата, жените и мъжете в рамките на училището. На тази база, всяка група ще формулира препоръки, които впоследствие ще станат основа за постигане на консенсус в голямата група (форума) относно области на интервенция.

Така в рамките на един ден, училищната общност ще извърши бърз преглед на основните сфери на дейност, които имат отношение към равенството между мъжете и жените в училище и ще набележи план за действие, за да се подобрят условията за постигане на такова равенство.

УЧИЛИЩНА АДМИНИСТРАЦИЯ

Задачи за групата —
примерни въпроси за обсъждане:

Политики

- Има ли политиката за човешки ресурси специални клаузи за равнопоставеност на жените и мъжете при избор на кандидати за работа?
- Има ли в училището баланс между мъжете и жените в учителския състав и в администрацията? Какъв е процентът на жените и в какви роли участват те?
- Има ли политика за насърчаване наемането на повече мъже като учители в начален курс?
- Какви са процедурите, които гарантират спазване на принципа на равенство между мъжете и жените в училището? Дали всички членове на персонала имат равен достъп до всички видове отпуски (вкл. за майчинство/бащинство), командировки, отпуск за повишаване на

квалификацията чрез придобиване на научна степен, отсъствия за гледане на болно дете, и други видове платен или неплатен отпуск?

- Има ли училищният правилник за вътрешния ред специални клаузи за равнопоставено третиране на момичетата и момчетата по отношение на техния външен вид (облекло, прически), поведение (присъствие и поведение в час, поведение в междучасията в училищната сграда и училищния двор), и други аспекти на работата?
- Училището разполага ли с отделна политика за повишаване равенството между мъжете и жените? А има ли самостоятелна политика за превенция и борба с тормоза, включително сексуалния тормоз? Има ли политика за работа с учениците със специални нужди?

- Регистрирани ли са случаи на тормоз през последната година? Кой по-често страда от тормоз — момчетата или момичетата? А регистрирани ли са случаи на сексуален тормоз, вкл. вербален? Кой по-често страда от сексуален тормоз?
- Развитие на персонала: ръководството на училището счита ли, че темата за равенството между мъжете и жените трябва да бъде част от задължителните курсове за повишаване на квалификацията на персонала? Ако да, какъв процент от преподавателите и администрацията са посещавали такива курсове?

Учебен процес и извънкласни дейности

- Съществува ли мнение сред ръководството, учителите или родителите, че преподаването на определени класове (например началните класове от 1-ви до 4-ти) е по-подходящо за учители от един пол?
- Какъв е профилът на редовно отсъстващите ученици, включително по пол? Изменя ли се този профил от началните към средните и горните класове?
- При разпределянето на бюджета за извънкласни дейности равностойно ли се оценяват онези дейности, които не се вписват в традиционната област на момчетата или момичетата? Например, имат ли възможност момчетата да се занимават с изкуства, плетене или танци? Имат ли възможност момичетата да се занимават с футбол, бойни изкуства и приключенски спортове?

Препоръки

- Как смятате, че училището може да улесни допълнително развитието на уменията на персонала в областта на равенството между мъжете и жените?
- Какви мерки може да вземе училището за подобряване на присъствеността и превенция на отпадането? Необходими ли са специфични мерки за момчетата и момичетата?
- Какви мерки може да предприеме училището за превенция на сексуалния тормоз, вкл. вербалния над момичетата?

група 2

УЧИТЕЛИ ОТ НАЧАЛНИЯ КУРС

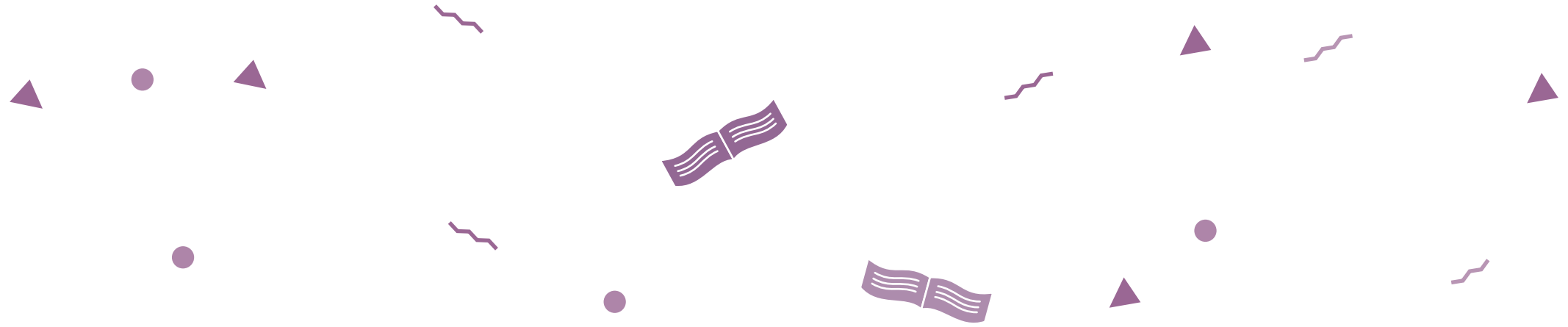
Задачи за групата —
примерни въпроси за обсъждане:

Учебна програма

- Има ли в учебниците за началния курс достатъчно образи на жени-лидери, които са представени извън рамката на семейството – като жени, успешни в своите професии, водачи на обществени движения и други?
- В словесните задачи по математика има ли достатъчно образи на жени в нетрадиционни за тях професии, например: една жена, собственик на строителна фирма, построила 20 сгради, от които продала 16; колко сгради са останали непродадени?

Учебна среда

- Има ли равен достъп до оборудване за момчетата и момичетата?
- Учителите окучажават ли момичетата да играят с Лего и други конструктори, а момчетата да се включват в игри, свързани с грижа (да влизат в ролите на бащи, които се грижат за децата и домакинството например)?
- Забелязани ли са случаи на сексистки коментари по отношение на момичетата и момчетата от страна на начален учител, като например: „недей да плачеш като момиче“ (по отношение на момче), и „футболът е за момчета“ по отношение на момиче?
- Има ли различни очаквания в областта на игрите в зависимост от пола? Какви игри играят най-често момчетата в голямото межгучасие? Какви игри играят момичетата?

Извънкласни дейности

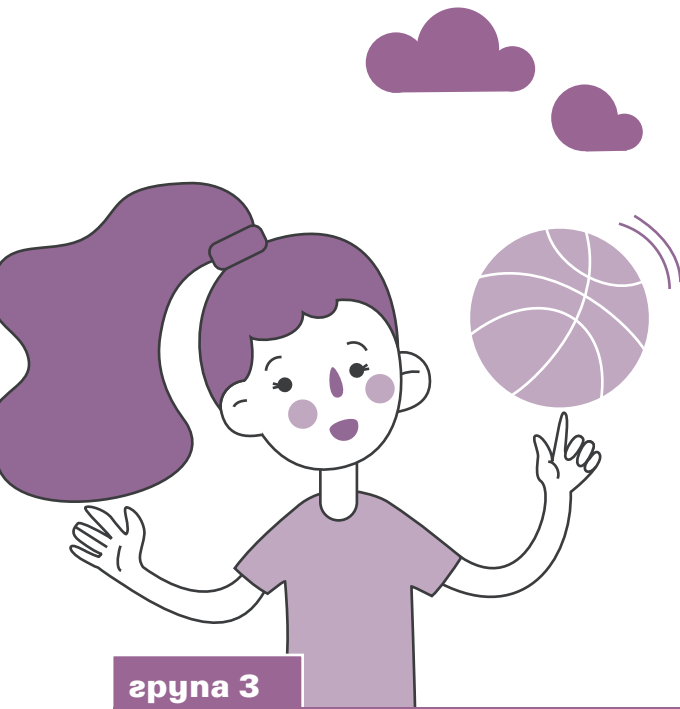
- Има ли достатъчен набор от извънкласни дейности както за момчетата, така и за момичетата?
- Ограничено ли е участието на момичетата в някои извънкласни дейности (например клуб по футбол, по бойни спортове)? Ограничено ли е участието на момчетата в други видове дейност като балет, танци?
- Какво може да се направи, за да се преодолее евентуален дисбаланс?

Политики

- Запознати ли сте с политиката за превенция и борба с тормоза в училище?
- Има ли случаи на тормоз над деца, които не се вписват в нормите за пол, от страна на техните съученици?
- Има ли случаи на сексуален тормоз от деца над деца, вкл. вербален. Кои деца са по-често жертви на такъв – момчетата или момичетата?

Препоръки

- Какви мерки може да предприемат учителите, за да подкрепят децата да следват своите мечти и стремежи, независимо от пола?
- Как смятате, че учителите от началния курс могат допълнително да съдействат за равноправното третиране на момичетата и момчетата, включително и на тези деца, които не се вписват в традиционните норми за пола?

група 3

УЧЕНИЦИ ОТ НАЧАЛНИЯ КУРС

Задачи на групата — с помощта на външен фасилитатор, групата трябва да отговори на следните въпроси:

Учебен процес и поведение

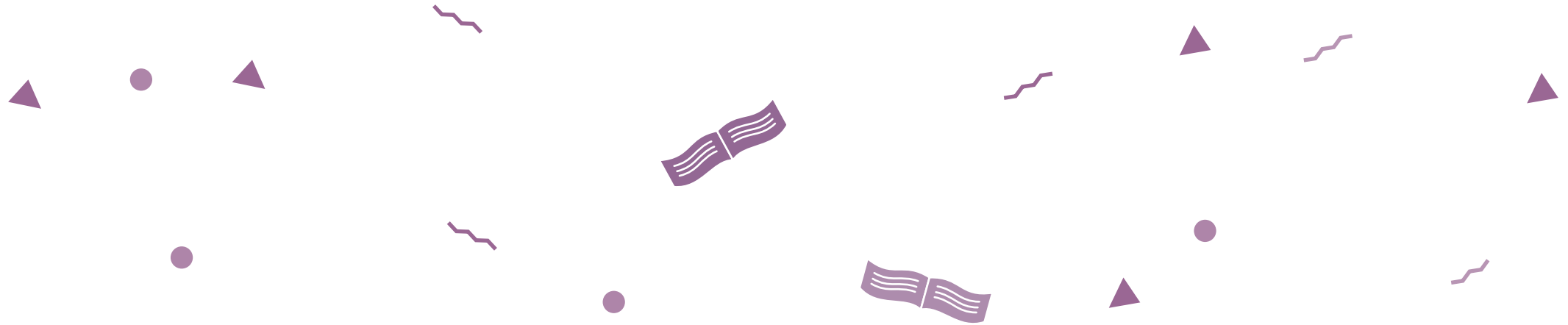
- Еднакво ли е отношението на вашите учители към успехите на момчетата и на момичетата? Как учителите изказват похвала на момче? А как изказват похвала на момиче?
- За какво най-често са хвалени момчетата?
- За какво най-често са хвалени момичетата?
- Еднакво ли е отношението на учителите към дисциплинарните нарушения на момчетата и момичетата?
- Как учителите изказват порицание на момче?
- Как учителите изказват порицание на момиче?
- Чували ли сте учител да казва, че момчетата са по-добри в някои дейности (четене, писане, танци и др.), а

момчетата – в други (футбол, народна топка, компютри)?

- Чували ли сте учител или член на ръководството на училището да казва, че някои видове облекло не са подходящи за момичета или за момчета?

Извънкласни дейности и училищен двор

- Колко извънкласни дейности за момичета предлага училището? Избройте всички възможни.
- Колко извънкласни дейности за момчета предлага училището? Избройте всички възможни.
- Какво правите в училищния двор? С кого играете?
- Какво ви харесва във времето за игра?
- Какво не ви харесва във времето за игра?

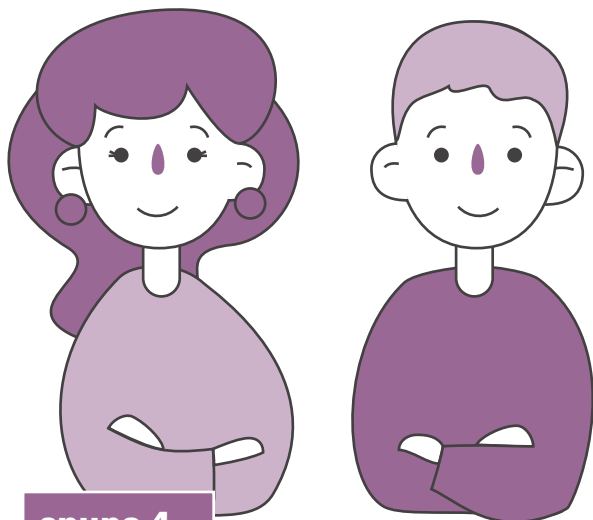
- Какво ви разстройва по време на игра?
- Какво създава проблеми по време на игра?
- Какво ще направите, ако се стигне до бой?
- Избройте промените, които бихте направили по отношение на това: как е организиран училищният двор; дейностите, организирани в училищния двор.

Учебна програма

- Кои са вашите любими литературни герои? Колко от тях са жени? Посочете ги поименно.
- Колко книги, които сте чели и/или изучавали имат като главен герой жена или момиче? Избройте ги.
- А колко книги, които сте чели и/или изучавали имат като главен герой мъж или момче? Избройте ги.

Препоръки

- Какво според вас може да направи училището, за да накара момичетата да се чувстват по-спокойни и уверени?
- Какво според вас може да направи училището, за да накара момчетата да се чувстват по-спокойни и уверени?

група 4

РОДИТЕЛСКА АСОЦИАЦИЯ ИЛИ ОБЩЕСТВЕН СЪВЕТ

Задачи на групата —
да отговори на следните въпроси:

Политики

- Представително ли е членството на двата пола в родителската асоциация?
- Какво може да се направи, за да се насърчи участието?
- Има ли училището процедури, свързани с участието на двамата родители (когато това е възможно) в живота на училищната общност, например родителските срещи, извънкласни дейности и др.?
- Какво се случва в случаите, когато родителите са разделени или разведени?
- Съобщават ли се при необходимост и на двамата родители данните за напредъка на учениците?
- Насърчават ли се родители от двата пола да участват в събития, свързани с училището, и в надзорни функции?

- Има ли специален член на персонала или комисия за превенция и борба с тормоза, към които могат да бъдат отнасяни сигнали?
- Кои разглежда сигналите за сексуален тормоз, вкл. вербален?

Правилник за вътрешния ред

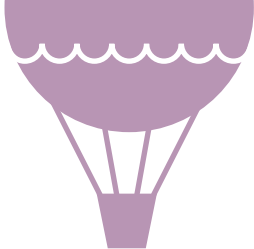
- Дава ли се приоритет на деца с „избухливо“ поведение, например деца, които нарушават реда или търсят внимание в клас?
- Как се подхожда към децата, които демонстрират нуждата си от допълнителна подкрепа по тих или затворен начин (поведение „интроверт“)?
- Какви видове поведение се възнаграждат? Има ли разлики при момчетата и момичетата?

- Какви видове поведение подлежат на санкции? Има ли разлики при момчетата и при момичетата?
- Има ли справедлива политика по отношение на бижутата?
- Има ли справедлива политика по отношение на прическите?
- Има ли справедлива политика по отношение на грес кода (адекватна на нуждите на момчетата и момичетата)?
- Според вас кой получава повече санкции? Момчетата или момичетата?
- Кои родители са най-често викани в училище, за да обсъдят с ръководството лошо поведение? Родителите на момчета или родителите на момчета?

- Смятате ли, че политиката за поведение и санкции е справедлива? Ако не, какви промени може да се направят в нея?
- Има ли според вас достатъчно подкрепа за ученици със специални нужди?
- А има ли достатъчно подкрепа за ученици с изключителни възможности/таланти?
- Има ли член на персонала в училището, към когото бихте могли да се обърнете за съвет по въпроси, свързани с равенството между момичетата и момчетата?

Препоръки

- Каква подкрепа може да окаже училището на ученик/ученичка, които се чувстват потиснати и напрегнати, заради очакванията към тях, свързани с техния пол?
- Какви допълнителни елементи в училищната среда, материалната база или училищния дъвор биха подкрепили равнопоставеността на момичетата и момчетата? След етапа на предварителна подготовка и привличане на участници за попълване на състава на групите, училищната общност избира датата за училищния форум. Групите се събират да заседават през целия ден.

Дневният ред на училищния форум може да изглежда по следния начин:

1. Представяне на целта на форума и на неговата структура (работните групи).
2. Дискусия по набелязаните въпроси във всяка група и формулиране на групови отговори. Тази дискусия е добре да бъде фасилитирана и структурирана с помощта на фасилитатор. Очаква се тя да отнеме минимум 1.5 часа.
3. Представяне на резултатите от обсъжданията в групите – извличане на основните области, в които е необходимо да се направят промени.
4. Втора дискусия в работните групи: формулиране на препоръки за промени в училищните политики и практики по отношение на стимулиране на равнопоставеността между мъжете и жените. Тази дискусия отново ще бъде структурирана с помощта на външен фасилитатор и се очаква да отнеме минимум 1 час.
5. Представяне на препоръките, формулирани от всяка работна група. Презентации по 10 мин. на група – общо 40 мин.
6. Дискусия в голяма група и възлагане на задачи, срокове, отговорности, във връзка с подобряване на училищните политики и практики по отношение на равенството между мъжете и жените – очаквана продължителност – 60 мин.
7. Заключение и закриване.

Очаквани резултати от училищния одит по въпросите на равнопоставеността между жените и мъжете

Училищният одит по въпросите на пола и равнопоставеността между жените и мъжете ще даде като резултат:

- Постигане на съгласие на различните заинтересовани страни относно областите, които се нуждаят от подобрение, за да се постигне равнопоставеност и равенство между половете като крайна цел.
- Ще бъдат определени отговорностите на всички заинтересовани страни (ученици, учители, администрация и родители) и направен план за действие.
- Промяната ще бъде управлявана при спазване на принципа на участието на всички заинтересовани.
- След провеждането на одита, препоръчваме на училищната общност да ползва модела за училищна политика за равенство между половете и да формулира и

въведе такава политика. Моделът може да бъде открит в секцията „Ресурси“ на сайта на проект „Да растем равни“.

- Одитът на училищните политики и практики за насърчаване равенството между половете може да бъде провеждан редовно — веднъж на 1–2 години. Използваната методология на форум позволява широко участие и е полезна както при постигане на съгласие за въвеждане на нови политики и практики, така и при отчитане на напредъка в прилагането им.

